Литвинов Іван Юрійович,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти;
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

ПОРЯДОК ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ У ЙОГО ДІЯЛЬНІСТЬ

Стрес-тестування фінансової стійкості комерційного банку є одним із важливих інструментів банківського ризик-менеджменту та регуляторного контролю, що набуває все більшої значущості в умовах зростаючої волатильності фінансових ринків та глобальної економічної нестабільності. Воно дозволяє детально оцінити вразливість банку до виняткових, але потенційно ймовірних шоків шляхом симуляції впливу різних несприятливих сценаріїв на основні фінансові показники та капітал установи [1]. Такий підхід забезпечує системний аналіз за різними видами ризиків – кредитними, ринковими, процентними, валютними тощо - і дозволяє не лише передбачити можливі збитки, а й оцінити адекватність внутрішніх процедур управління ризиками і резервів для покриття потенційних втрат.

Саме тому стрес-тестування є ключовим елементом системи забезпечення фінансової стійкості банку, здатним значно підвищити рівень прозорості та довіри як з боку регулятора, так і з боку вкладників, акціонерів та інвесторів.

Однією з головних переваг стрес-тестування є його прогнозний характер: воно допомагає банкам підготуватися до найгірших сценаріїв розвитку подій, розробити стратегії реагування, а також своєчасно вжити заходів для мінімізації негативних наслідків. Наприклад, правильна інтерпретація результатів може вплинути на необхідність збільшення капіталу, внесення змін у кредитну політику, оптимізацію активів і пасивів, удосконалення системи внутрішнього контролю. У разі виявлення критичних недоліків у фінансовій стійкості банк зобов’язаний подати регулятору план капіталізації або реструктуризації, що є важливим запобіжним механізмом для забезпечення стабільності всієї банківської системи.

Крім того, стрес-тестування забезпечує комплексну інформаційну базу для прийняття управлінських рішень на всіх рівнях і є невід’ємною складовою сучасної системи корпоративного управління банком. Воно створює умови для чіткого визначення зон підвищеного ризику, оптимізації капіталу, а також підвищення якості фінансового планування і бюджетування. Ефективне застосування стрес-тестування сприяє зниженню системних ризиків, запобігає кризовим явищам і зміцнює загальну надійність банківської системи в цілому.

Для Національного банку України стрес-тестування відіграє особливу роль у контексті післякризового відновлення та забезпечення фінансової стабільності в умовах триваючої військової агресії та економічної невизначеності. Зокрема,

регулярне проведення стрес-тестів дозволяє оцінити готовність банків реагувати на потенційні негативні зміни на макрорівні, а також коригувати нормативи і рекомендації для підвищення ефективності банківського нагляду. Статистичні дані, оприлюднені НБУ, свідчать, що результатом проведених заходів стало значне покращення капіталізації банків та зниження потреби у додатковому капіталі на третину порівняно з попередніми роками, що демонструє підвищення стійкості банківської системи загалом.

У сучасних умовах зростаючої економічної нестабільності, посилення геополітичних ризиків та численних зовнішніх викликів, порядок впровадження результатів стрес-тестування фінансової стійкості комерційного банку є одним із ключових чинників забезпечення ефективності банківського нагляду та управління ризиками.

Стрес-тестування виступає інструментом оцінки здатності банку витримувати несприятливі економічні та фінансові шоки, ґрунтуючись на прогнозній моделі балансового стану та прибутковості за різними макроекономічними сценаріями.

У 2025 році Національний банк України відновив повноцінне стрес-тестування банків із застосуванням не лише базового, а й несприятливого сценарію, що моделює глибоку та тривалу кризу, з падінням ВВП на 3,1% у перший рік дослідження. Процедурою охоплено 21 банк, які разом контролюють понад 90% активів банківської системи країни [2].

Імплементація результатів стрес-тестування у практику діяльності комерційного банку починається з офіційного представлення висновків вищому керівництву та радам директорів, що формує основу для прийняття стратегічних та тактичних управлінських рішень. Цей процес включає глибокий аналіз виявлених вразливих точок банку за кредитними, процентними, валютними та операційними ризиками. Наступним кроком є перегляд і коригування внутрішніх політик, положень і процедур управління ризиками з метою усунення виявлених недоліків і оптимізації профілю ризиків. Особлива увага приділяється адаптації бізнес-моделі банку та фінансового планування, що забезпечує баланс між прибутковістю та стійкістю.

Статистичні дані НБУ за 2025 рік свідчать про значне покращення фінансового стану банківської системи: потреба в додатковому капіталі скоротилась утричі порівняно з 2021 роком, що свідчить про посилення капіталізації та покращення якості управління ризиками. Як показали результати стрес-тестування, більшість банків залишаються капіталізованими та ліквідними навіть у разі реалізації несприятливого сценарію, що підтверджує їх здатність протистояти кризовим явищам. Для установ, що не відповідають нормативам, передбачено розроблення й виконання планів капіталізації та заходів з підвищення фінансової стійкості, які контролюються регулятором.

Впровадження результатів забезпечується також через розробку уніфікованих внутрішніх документів, документування процедур аналізу

результатів та моніторингу виконання коригувальних заходів. Забезпечення прозорості і системності в процесі реалізації рекомендацій дозволяє оптимізувати роботу служб ризик-менеджменту і контролю ефективності заходів. Водночас щорічне оновлення методології стрес-тестування з урахуванням сучасних викликів та рекомендацій міжнародних організацій гарантує адекватність оцінок і своєчасність реакції банківської системи на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі.

Крім того, результати стрес-тестування виступають важливим інструментом взаємодії з органами банківського нагляду і міжнародними партнерами, сприяють підвищенню довіри інвесторів і клієнтів комерційних банків, а також формують основу для стратегічного планування розвитку системи державного регулювання. Такий системний підхід забезпечує комплексний контроль ключових аспектів фінансової стійкості банків, знижує ймовірність системних ризиків і підтримує стабільність банківської системи України в цілому.

В цілому, впровадження результатів стрес-тестування є складним багатоетапним процесом, що вимагає тісної координації між усіма функціональними підрозділами комерційного банку, а також ефективної взаємодії з регулятором. Успішна реалізація цього процесу забезпечує підвищення якості управління ризиками, зміцнення капіталу і ліквідності, а також адаптацію банку до стрімких змін фінансової кон'юнктури як вітчизняного, так і світового ринку.

Список використаних джерел

1. Щербатих Д.В. Сучасні методи стрес-тестування банківської системи України. *Економіка і суспільство*. 2018. № 19. С. 1210-1218.

2. Затверджено технічне завдання для здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи у 2025 році. НБУ. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/zatverdjeno-tehnichne-zavdannya-dlya-zdiysnennya-otsinki-stiykosti-bankiv-i-bankivskoyi-sistemi-u-2025-rotsi